An Roinn Forbartha Tuaithe agus Pobail agus Gaeltachta
Department of Rural and Community Development and the Gaeltacht

Ár dTodhchaí Tuaithe
Our Rural Future

Tionscadal Éireann
Project Ireland
2040

An Scéim Athnuachana Bailte agus Sráidbhailte

Glao ar Thograí

Achoimre ar Scéim 2026

Ba cheart gach ceist a sheoladh ar ríomhphost chuig: **townandvillage@drcdg.gov.ie**

Clár

1 Achoimre ar Scéim 2026 3
2 Leibhéal Deontais na Príomhscéime atá ar fáil 5
3 Catagóirí Bailte 6
4 An Próiseas Iarratais, Measúnaithe agus Ceadaithe 7
5 Cineálacha Gníomhaíochtaí a dtacaítear leo 10
6 Cineálacha Gníomhaíochtaí nach dtacaítear leo 13
7 Costais na nÚdarás Áitiúil 14
9 Coinníollacha i leith Maoiniú 15
10 Creat Scórála Iarratas 18
Aguisín 1 – Líon incheadaithe iarratas de réir catagóire 21
Aguisín 2 – An Treoir Aicmithe Mol 22

Réamhrá

Maoinithe faoi Thionscadal Éireann 2040, is príomhbheart í an Scéim Athnuachana Bailte agus Sráidbhailte (TVRS) a thacaíonn go díreach le cuspóirí *Todhchaí Cheantair Thuaithe na hÉireann* agus an Bheartais *Lár Bailte ar dTús* (TCF). Tugadh isteach an Scéim in 2016 agus tá sí mar chuid de shraith beart atá deartha chun bailte agus sráidbhailte tuaithe ar fud na hÉireann a athnuachan.

Leagtar amach sa Chreat Náisiúnta Pleanála (NPF) an fhís agus an straitéis d'fhorbairt ár dtíre, cothromaithe ar fud na réigiún, na mbailte agus na gcathracha go léir, go dtí an bhliain 2040. Tá an Roinn Forbartha Tuaithe, Pobail agus Gaeltachta tiomanta chun tacú le pobail bhríomhara, chuimsitheacha agus inbhuanaithe a fheabhsú ar fud na hÉireann. Tacaíonn an Roinn le gealltanais NPF trí bheartas agus infheistíocht spriocdhírithe a thugann cumhacht do phobail, a thacaíonn le hathnuachan inbhuanaithe tuaithe agus a chothaíonn fás réigiúnach.

Gné ríthábhachtach dár bhfolláine agus dár bhforbairt náisiúnta gheilleagrach, shóisialta, chultúrtha agus chomhshaoil is ea tacú le ceantair thuaithe rathúla in Éirinn. Áirítear leis sin bailte agus sráidbhailte tuaithe a athnuachan agus beocht ceantar tuaithe a fheabhsú, d'fhonn go mbeadh deis ag daoine maireachtáil agus obair i dtimpeallacht ardchaighdeáin.

Tá sé mar aidhm ag an mbeartas Lár Bailte ar dTús freisin na huirlisí agus na hacmhainní a theastaíonn inár mbailte a chur ar fáil iontu ionas go mbeadh siad ina n-áiteanna níos inmharthana agus níos tarraingtí chun cónaí iontu, oibriú iontu, cuairt a thabhairt orthu agus gnó a reáchtáil iontu. Tá raon gníomhaíochtaí agus tacaíochtaí díreacha ann atá ceaptha chun athbheochan sóisialta agus eacnamaíoch na mbailte a fheabhsú, chomh maith le seasmhacht tuaithe a fheabhsú trí dhul i ngleic le dúshláin amhail foirgnimh fholmha agus foirgnimh thréigthe. Chomh maith leis sin, tacaíonn na gníomhartha le cosaint an chomhshaoil, mar aon le cosaint na hoidhreachta agus an chultúir inár mbailte.

Tá TVRS 2026 deartha chun tacú le hathbheochan tuaithe na hÉireann trí dhíriú ar athnuachan eacnamaíoch agus shóisialta lár an bhaile a spreagadh. Bainfear é sin amach trí thionscadail a thacaíonn le **cruthú fostaíochta inbhuanaithe**, **seasmhacht agus athnuachan lár an bhaile**, feabhas a chur ar **shráid-dreacha**, agus **foirgnimh agus tailte folmha agus tréigthe** a athúsáid mar spásanna ilchuspóireacha pobail trí athchóiriú a dhéanamh orthu. Cé go leagfar béim i gcónaí ar bhailte agus ar shráidbhailte tuaithe, cuirfear tionscnamh píolótach do bhailte uirbeacha i bhfeidhm faoin Scéim seo don bhliain 2026. Tríd sin, tacófar leis na ceantair údaráis áitiúil sin ina bhfuil bailte agus sráidbhailte suite laistigh de cheantair mhóra uirbeacha agus cathrach.

Déantar TVRS a reáchtáil trí údaráis áitiúla, a oibríonn go dlúth le pobail áitiúla agus le gnólachtaí áitiúla chun tograí áitbhunaithe a fhorbairt.

1 Achoimre ar Scéim 2026

Aithníonn an Roinn, trí na beartais *Todhchaí Cheantair Thuaithe na hÉireann*, *Lár Bailte ar dTús* agus Ár nOileáin Bheo, an tábhacht a bhaineann le bailte agus sráidbhailte tuaithe bríomhara agus seasmhacha a chruthú agus a chothabháil, agus go leanfar de sin a bhaint amach trí raon leathan idirghabhálacha agus infheistíochtaí straitéiseacha a sheachadadh ar fud na tíre.

Ó seoladh an Scéim Athnuachana Bailte agus Sráidbhailte in 2016, leithdháileadh breis agus €217 milliún ar níos mó ná 2,000 tionscadal ar fud na hÉireann. Tacóidh **TVRS 2026** le tionscadail chaipitil bheaga agus mheánmhéide.

Maidir le tionscadal a chuirtear isteach faoin TVRS, ní mór go mbeadh sé suite i lár baile nó sráidbhaile incháilithe. I ndiaidh an Ghlao ar Thograí faoin 'Bheart um Fhoirgnimh agus Talamh a Fháil' de chuid an TVRS a thabhairt chun críche go rathúil i mí Iúil na bliana seo, cuirfear maoiniú ar fáil faoin nGlao ar Thograí seo do thionscadail ar féidir iad a chur isteach faoi dhá cheannteideal:

1) an **Phríomhscéim** ina mbeidh maoiniú deontais do thionscadail idir €50,000 agus €500,000;
2) iarratais a chuirtear isteach faoin **mBeart Forbartha Tionscadail** ina mbeidh suas le €50,000 ar fáil in aghaidh an tionscadail.

An Phríomhscéim

Tá 'Príomhscéim' TVRS 2026 leagtha amach chun tacú le hathbheochan agus seasmhacht shaol na tuaithe in Éirinn trí dhíriú go leanúnach ar athnuachan lár an bhaile, agus beocht eacnamaíoch agus shóisialta a fheabhsú i gcomhréir leis an mbeartas Lár Bailte ar dTús.

Bainfear é seo amach trí thionscadail:

- athbheochan lár bailte a chur chun cinn;
- tacú le forbairt phláis lár bailte nó lár sráidbhailte;
- spásanna glasa nó áiseanna fóillíochta a fhorbairt i lár bailte nó sráidbhailte;
- béim a chur san áireamh maidir le gnéithe a bhaineann le gníomhú ar son na haeráide;
- feabhas a chur ar shráid-dreacha;
- tacú le hinfreastruchtúr a chur ar fáil (m.sh. oibreacha sa réimse poiblí, soláthar seirbhíse, forscáthanna srl.) chun margaí lár bailte nó sráidbhailte a éascú (m.sh. margaí feirmeoirí, margaí faoin aer, margaí trádálaí áitiúla, margaí ceardaíochta nó a leithéid);
- ionaid phobail a fheabhsú/a athchóiriú;
- foirgnimh fholmha agus thréigthe a úsáid arís mar spásanna pobail ilfheidhme;

An Beart Forbartha Tionscadal

Cuirfidh an Beart Forbartha Tionscadail (PDM) suas le €50,000 ar fáil in aghaidh an tionscadail. Is é cuspóir an PDM cabhrú le húdaráis áitiúla sraith de thionscadail shuntasacha, dea-fhorbartha a bhunú a d'fhéadfaí a chur ar aghaidh go tapa agus go héifeachtúil ina dhiaidh sin go dtí céim na tógála, faoi réir maoiniú breise a bheith ar fáil.

Ba cheart go n-áireofaí in iarratas aonair ar an mBeart Forbartha Tionscadail (PDM) na costais forbartha, amhail dearadh mionsonraithe, ullmhúchán don phróiseas pleanála agus/nó soláthair, gnéithe a bhaineann le gníomhú ar son na haeráide a chur san áireamh, measúnuithe iomchuí etc. i ndáil le tionscadal straitéiseach aonair ar mheánscála nó ar mhórscála atá beartaithe don todhchaí. Tabhair faoi deara nach gcinntíonn ceadú maoinithe sa chatagóir seo tacaíocht do thionscadail sa todhchaí tríd an TVRS. Caithfidh an tionscadal dul tríd an ngnáthphróiseas iomaíoch TVRS fós le haghaidh ceadú.

Faoin nGlao ar Thograí PDM, ceadaítear d'údarás áitiúil **dhá** iarratas a chur isteach ar mhaoiniú suas le €50,000[1]. Socraíodh uasleibhéal an deontais ag 90% de chostas iomlán PDM go dtí €50,000 ar a mhéad, agus go heisceachtúil, mar aitheantas ar rangú Réigiún an Iarthuaiscirt ag an gCoimisiún Eorpach[2] mar réigiún atá ag athrú agus d'fhonn cabhrú go réamhghníomhach le dul i ngleic le héagothromaíochtaí réigiúnacha, is é 95% an maoiniú deontais uasta agus €50,000 ar a mhéad do na contaetha sin i réigiún an Iarthuaiscirt[3].

Chomh maith leis an méid thuas, féadfar tríú hiarratas breise ar PDM a chur isteach faoin mBeart Forbartha Tionscadail i gcás inar mian le húdarás áitiúil plean a fhorbairt chun creatlach agus/nó sráid-dreach baile a fheabhsú tar éis oibreacha feabhsúcháin um chosaint ar thuilte a bheith curtha i gcrích, ar oibreacha iad a rinneadh chun tuilte a sheachaint nó mar fhreagairt ar eachtraí tuilte.

Ní mór iarratais faoin bPríomhscéim agus faoin mBeart Forbartha Tionscadail a chur isteach faoi am scoir ghnó Dé hAoine, an 22 Eanáir 2027.

[1] D'fhéadfaí tionscadal atá nasctha le próiseas Lár Bailte ar dTús/Foirne Baile a chur san áireamh leis seo sa chás go bhfaigheann an tionscadal sin tacaíocht ón gComhairle.
[2] Rangaíonn an Coimisiún Eorpach réigiúin bunaithe ar a n-aschur in aghaidh an duine den daonra le hais Meán AE27. Is éard is Réigiún atá ag Athrú ann ná réigiún a bhfuil OTI in aghaidh an duine idir 75% agus 100% de mheán an AE aige.
[3] Is iad na contaetha i Réigiún an Iarthuaiscirt atá ag Athrú ná Dún na nGall, an Cabhán, Sligeach, Maigh Eo, Ros Comáin, Gaillimh, Liatroim, Muineachán

2 Leibhéal Deontais na Príomhscéime atá ar fáil

Faoi phríomhscéim na Scéime Athnuachana Bailte agus Sráidbhailte 2026;

- Is é €50,000 ar a laghad an deontas a chuirfear ar fáil.
- Is é €500,000 an leibhéal deontais uasta atá ar fáil faoin Scéim 2026 i leith iarratas amháin ó gach údarás áitiúil.
- Beidh uasteorainn maoinithe €300,000 i bhfeidhm maidir le **3** iarratas breise ar a mhéad in aghaidh an údaráis áitiúil.
- Cuirtear fáilte roimh iarratas breise **amháin** ar mhaoiniú suas le €300,000 ó údaráis áitiúla a bhfuil **oileán ar a bhfuil cónaí amach ón gcósta agus/nó ceantair Ghaeltachta faoina gcúram** (ceann amháin ar a mhéad in aghaidh an údaráis áitiúil má tá oileán amach ón gcósta agus ceantar Gaeltachta ag an údarás).
- Ní féidir ach aon iarratas amháin a chur isteach i ndáil le haon bhaile/sráidbhaile ar leith, lena n-áirítear bailte a d'fhéadfadh bheith faoi shainchúram níos mó ná údarás áitiúil amháin.

Tá tábla in Aguisín 1 le sceideal ina sonraítear líon na n-iarratas a cheadaítear in aghaidh an údaráis áitiúil do chatagóirí tionscadail ar leith.

Socraíodh uasleibhéal deontais TVRS ag 90% de chostas iomlán an tionscadail. Ní mór go gcuirfí an 10% eile den mhaoiniú ar fáil ón údarás áitiúil agus/nó ón bpobal agus/nó ó ranníocaíochtaí Daonchairdiúla.

Mar aitheantas ar rangú Réigiún an Iarthuaiscirt ag an gCoimisiún Eorpach mar réigiún atá ag athrú agus d'fhonn cabhrú go réamhghníomhach le dul i ngleic le héagothromaíochtaí réigiúnacha, is é 95% an maoiniú deontais uasta do na contaetha sin i réigiún an Iarthuaiscirt[4]. Sa chás seo, ní mór don Údarás Áitiúil, don phobal agus/nó ranníocaíochtaí Daonchairdiúla an 5% eile den mhaoiniú a chur ar fáil.

Ní féidir maoiniú a fhaightear ó na scéimeanna nó na cláir atá ann cheana de chuid na Roinne Forbartha Tuaithe agus Pobail agus na Gaeltachta, ná ó fhoinsí eile maoinithe phoiblí, a úsáid mar mhaoiniú meaitseála.

[4] Is iad na contaetha i Réigiún an Iarthuaiscirt atá ag Athrú ná Dún na nGall, an Cabhán, Sligeach, Maigh Eo, Ros Comáin, Gaillimh, Liatroim, Muineachán.

3 Catagóirí Bailte

Tá ceithre chatagóir bailte/sráidbhailte faoin scéim 2026, de réir mar atá leagtha amach thíos, agus ba cheart do na húdaráis áitiúla iad a mheasúnú trí úsáid a bhaint as sonraí Dhaonáireamh 2022. Díreofar maoiniú na scéime 2026 go príomha ar bhailte agus ar shráidbhailte ag Catagóir 1 agus Catagóir 2, cé go bhféadfaidh na húdaráis áitiúla iarratais a chur isteach freisin maidir le bailte níos mó, más mian leo.

Catagóir 1: Bailte agus sráidbhailte[5] ina bhfuil daonra suas go 5,000 duine.

Catagóir 2: Bailte ina bhfuil daonra idir 5,001 agus 10,000 duine.

Catagóir 3: D'fhéadfadh bailte níos mó a bhfuil daonra suas le 15,000 duine iontu bheith incháilithe i gcás ina bhfuil an t-iarratas ar ardchaighdeán agus ina leagtar amach géarghá le hinfheistíocht, luach maith ar airgead agus torthaí dearfacha a mbeidh éifeacht shuntasach acu ar an mbaile.

Catagóir 4: Tionscnamh Píolótach 'Bailte Uirbeacha': Tionscnamh Píolótach TVRS 2026 do Bhailte Uirbeacha Níos Mó

Maidir le TVRS 2026' leagfar béim i gcónaí ar bhailte agus ar shráidbhailte níos lú. Mar sin féin, chun tacú le riachtanais bhonneagair phobail sna ceantair údaráis áitiúil sin ina bhfuil bailte agus sráidbhailte laistigh de cheantair uirbeacha níos mó[6], cuirfear tionscnamh píolótach do bhailte uirbeacha i bhfeidhm faoin Scéim 2026. Éascóidh sé seo iarratais ar thograí tionscadail atá suite go soiléir i lár na gceantar atá laistigh de theorainneacha na lárionad traidisiúnta de chuid bailte agus sráidbhailte, fiú i gceantair uirbeacha dá leithéid ina sáraíonn daonra an cheantair uirbigh níos leithne na teorainneacha daonra atá leagtha síos do Chatagóirí 1 go 3 thuas. Tá an tionscnamh píolótach seo dírithe ar bhailte agus ar shráidbhailte uirbeacha traidisiúnta atá suite laistigh dár gceantair uirbeacha agus dár mórcheantair uirbeacha.

Díreofar béim lárnach na scéime ar bhailte agus sráidbhailte Chatagóir 1 a gheobhaidh 60% ar a laghad den mhaoiniú foriomlán atá ar fáil faoin Ghairm seo.

Leanfar de thacaíocht a thabhairt de na hoileáin amach ón gcósta ar a bhfuil cónaí faoin Scéim Athnuachana Bailte agus Sráidbhailte 2025. Tacóidh sé seo le pobail inbhuanaithe agus bhríomhara, agus tabharfaidh sé deis do chuairteoirí taithí a fháil ar an gcultúr, ar an oidhreacht agus ar an saibhreas comhshaoil ar leith atá le mothú ar na hoileáin.

[5] Sainmhínítear sráidbhaile mar lonnaíocht bheag de thithe, níos lú i méid ná baile, atá cruinnithe le chéile timpeall ar phointe spéise lárnach amháin ar a laghad ar nós scoil, séipéal, siopa, teach tábhairne, ionad pobail srl.
[6] Áireofar na cathracha agus na mórcheantair uirbeacha go léir sa tionscnamh píolótach, agus beidh sé ar fáil dóibh ar fad

4 An Próiseas Iarratais, Measúnaithe agus Ceadaithe

Is trí phróiseas iomaíoch a roghnófar tionscadail faoin Scéim don bhliain 2026. Agus na tionscadail rathúla á roghnú, i gcomhréir leis na Treoirlínte Bonneagair, tabharfaidh an Roinn aird ar fheidhmíocht an údaráis áitiúil go dtí seo maidir le tionscadail a seachadadh roimhe seo faoin Scéim. D'fhéadfadh moilleanna míchuí maidir le tionscadail roimhe seo agus/nó tionscadail reatha a chur i gcrích a bheith ina gcúis le teorainn a chur le líon na dtionscadal a cheadófar do chontae.

Déanfaidh an Roinn an roghnú deiridh ar bhonn na n-iarratas a chuireann na húdaráis áitiúla isteach, ar cháilíocht na n-iarratas seo agus ar na costais tionscadail a chuirtear ar fáil mar aon leis an méid a bhfuil sé de chumas ag na hiarratais cuspóirí na scéime a bhaint amach. Ní mór do na húdaráis áitiúla na nithe seo a leanas a chur isteach:

- Bileog Achoimre ar Léiriú Spéise ina liostaítear na léirithe spéise go léir a fuair an tÚdarás Áitiúil (riachtanach don Phríomhscéim agus don PDM);
- Bileog Forléargais ar Iarratais ina sonraítear na hiarratais atá á gcur isteach ag an Údarás Áitiúil (riachtanach don Phríomhscéim agus do PDM);
- Foirm Iarratais Aonair do gach tionscadal (riachtanach don Phríomhscéim agus do PDM);
- Anailís airgeadais a oireann do scála gach tionscadail a chuirtear isteach (riachtanach don Phríomhscéim amháin);
- Fianaise tacaíochta bhreise sa chás go bhfuil aon chineál mol cianoibre/fiontraíochta/oiliúna á mbreithniú[7] (riachtanach don Phríomhscéim amháin); agus eolas breise faoi oibreacha athchóirithe lárionaid phobail (nuair is infheidhme) (riachtanach don Phríomhscéim amháin)

Ní mór iarratais a chur isteach faoi am scoir ghnó Dé hAoine, an 22 Eanáir 2027. Tá na coinníollacha seo a leanas i bhfeidhm maidir leis an bpróiseas iarratais:

- Ceanglaítear ar údaráis áitiúla **fógraíocht a dhéanamh le haghaidh léirithe spéise ó bhailte/sráidbhailte ina gceantar** agus, de réir na bparaiméadar atá leagtha amach sa cháipéis seo, tograí a roghnú chun forbairt ina n-iarratais mhionsonraithe atá le cur faoi bhráid na Roinne.

- **Ní mór tograí a fhorbairt i gcomhairle le Foirne Baile (sa chás go bhfuil siad i bhfeidhm) agus/nó le leasanna pobail agus gnó baile/sráidbhaile áitiúla.** Is gné riachtanach de thionscadail a n-éireoidh leo go mbeadh grúpaí leasa pobail agus/nó gnó rannpháirteach go hiomlán. Ba cheart go mbeadh tionscadail aitheanta mar chuid de phlean Lár Bailte ar dTús, plean

[7] I bhfianaise líon na Mol Cianoibre agus Moil eile a tacaíodh leo go dtí seo agus atá ar fáil anois go náisiúnta, ní mór d'aon togra a fhaightear lena n-áirítear áiseanna Mol éileamh/riachtanas agus inbhuanaitheacht airgeadais leanúnach na háise a léiriú go sainráite.

straitéiseach/reachtúil, Plean Forbartha Contae, Plean Áitiúil Eacnamaíoch agus Pobail (LECP) nó a leithéid, arna dtáirgeadh don bhaile nó don sráidbhaile.

- D'fhéadfadh roinnt eilimintí nasctha a bheith san áireamh in iarratas ar leith chun tacú le hathnuachan an bhaile/sráidbhaile.

- Sa chás go gcuirtear iarratas ar thionscadal i leith baile/sráidbhaile isteach le haghaidh maoinithe faoin Scéim seo agus go bhfuil baint aige freisin le tionscadal ar leith atá ceadaithe agus maoinithe ag DRCDG (nó le hiarratas ar feitheamh), ceanglaítear ar an údarás áitiúil mionsonraí a thabhairt ar an réasúnaíocht agus ar an mbealach ina nascann an t-iarratas TVRS beartaithe leis an iarratas sin.

- Tabharfar aird i measúnú agus ceadú na dtionscadal go léir ar roinnt gnéithe, lena n-áirítear: ailíniú le ***Todhchaí Cheantair Thuaithe na hÉireann***, pleananna ***Lár Bailte ar dTús***, tosaíochtaí eile na Roinne, maoiniú atá ar fáil, raon, meascán, cáilíocht agus tionchar na dtionscadal beartaithe, scaipeadh geografach, feidhmíocht seachadta tionscadail na n-údarás áitiúil roimhe seo agus maoiniú a cuireadh ar fáil roimhe seo.

- Ceanglaítear le Sainordú um Ghníomhú ar son na hAeráide san Earnáil Phoiblí ar chomhlachtaí san earnáil phoiblí Treochlár um Ghníomhú ar son na hAeráide a chur i bhfeidhm chun a n-astaíochtaí gás ceaptha teasa a laghdú agus feabhas a chur ar éifeachtúlacht fuinnimh. Ba cheart go leagfadh tionscadail béim ar ghnéithe de ghníomhú ar son na haeráide, amhail réitigh dhúlrabhunaithe, táirgí agus cleachtais atá neamhdhíobhálach don chomhshaol, nó go leagfadh siad béim láidir ar inbhuanaitheacht. Déanfar scrúdú breise orthu seo agus d'fhéadfadh sé go gcaithfí leo ar bhealach níos fabhraí.

- Ba chóir inrochtaineacht do chách agus ionchuimsitheacht a bheith chun cinn agus tograí tionscadail á bhforbairt don phobal.

- **Ní mór measúnuithe cuí, staidéir féidearthachta agus ceadanna pleanála** (más gá) a bheith i bhfeidhm **sula gcuirtear** iarratas ar thionscadal isteach faoi Phríomhscéim TVRS. Sa chás nach bhfuil aon staidéir riachtanacha agus/nó toilithe srl. i bhfeidhm, seachas iarratas a chur isteach faoin bPríomhscéim, b'fhéidir gur mhaith le húdaráis áitiúla iarratas ar Bheart Forbartha Tionscadail a chur isteach chun maoiniú a lorg do na costais a bhaineann leis na costais sin a fháil. Ba cheart go gcuideodh sé sin le húdaráis áitiúla raon tionscadal a fhorbairt a d'fhéadfaí a bhrú chun cinn ina dhiaidh sin, faoi réir maoiniú breise a bheith ar fáil. **Ní féidir iarratais a mheas le haghaidh maoinithe nuair nach bhfuil na léasanna, na measúnuithe, na staidéir féidearthachta agus na ceadanna pleanála riachtanacha i bhfeidhm.**

- Ní mór tionscadail atá **ceadaithe le haghaidh maoinithe suas le €300,000** a bheith réidh le seachadadh laistigh de **thréimhse ama 18 mí**. **Maidir le tionscadail atá ceadaithe le haghaidh maoinithe os cionn €300,000 agus atá lonnaithe ar oileáin amach ón gcósta a bhfuil cónaí orthu, tá tréimhse sínte 24 mhí i bhfeidhm.** Is ar mhaithe le haitheantas a thabhairt don chastacht

a bhaineann le seachadadh tionscadal ar scála níos mó agus na dúshláin lóistíochta a d'fhéadfadh a bheith ann maidir le seachadadh tionscadail ar oileáin amach ón gcósta.

5 Cineálacha Gníomhaíochtaí a dtacaítear leo

Faoi Phríomhscéim na bliana 2026, ní mór iarratas amháin ar a laghad de chuid údaráis áitiúil faoi Chatagóirí 1 go 3 a chur isteach i leith baile nó sráidbhaile nach bhfuil maoiniú ceadaithe dó faoin Scéim le cúig bliana anuas[8]. Ba cheart go léireodh tionscadail dlúthchomhar idir leasanna an phobail agus leasanna gnó ina ndearadh agus ina gcur i gcrích, agus ní mór tacaíocht an údaráis áitiúil a bheith acu.

Ba cheart na hoibreacha a bhaineann le gach tionscadal a shainaithint i bpleananna ábhartha ar nós Pleananna *Lár Bailte ar dTús*, Pleananna Forbartha Contae an údaráis áitiúil, máistirphleananna baile agus sráidbhailte (nó a leithéid) a forbraíodh i gcomhar leis an bpobal áitiúil, gnólachtaí agus páirtithe leasmhara ábhartha eile sa bhaile nó sa sráidbhaile.

Beidh na gníomhaíochtaí ar an liosta táscach seo a leanas (ní liosta iomlán é) incháilithe le haghaidh maoinithe faoi Scéim 2026.

- Tionscadail athbheochana a chuidíonn le hathbheochan agus le hacmhainneacht a fhorbairt inár mbailte agus sráidbhailte tuaithe, i gcomhréir leis an mBeartas *Lár Bailte ar dTús*, trí athbheochan phleanáilte agus inbhuanaithe.

- Tionscadail forbartha a spreagfaidh gníomhaíocht gheilleagrach agus níos mó daoine chuig an áit, a thabharfaidh aghaidh ar fhoirgnimh fholmha agus ar fhoirgnimh thréigthe agus a chinnteoidh go n-athúsáidfear foirgnimh oidhreachta agus foirgnimh eile atá ann cheana féin[9].

- Tionscadail chun tacú le pobail bhríomhara inbhuanaithe Ghaeltachta agus/nó le pobail oileánacha ar oileáin amach ó chósta na hÉireann.

- Uasghrádú nó athchóiriú ar ionaid phobail (áit a bhfuil riachtanas / réasúnaíocht aitheanta go soiléir – tá ceistneoir breise i gceist[10]).

- Tionscadail a bhaineann úsáid nua as foirgnimh agus láithreáin fholmha agus thréigthe mar spásanna ilfheidhme. Áirítear leis seo foirgnimh den sórt sin a athchóiriú nó láithreáin laistigh den bhaile nó den sráidbhaile a fhorbairt ina sócmhainní pobail ilchuspóireacha. Áirítear le húsáid ilfheidhme spásanna fiontraíochta, na healaíona, turasóireacht, moil óige, páirceanna, páircíní, cuibhrinn, áiteanna súgartha agus úsáidí pobail eile.

- Tacaíocht d'fhorbairt áiseanna cianoibre. I bhfianaise líon na mol ar tugadh tacaíocht dóibh go dtí seo, ní mór d'aon iarratas a fhaightear a bhfuil mol mar chuid de (féach Aguisín 2 do threoir

[8] 2022 go 2026 san áireamh
[9] Ní thacófar le tionscadail forbartha/feabhsaithe cosán toisc gur féidir iad seo a mhaoiniú go díreach trí Údaráis Áitiúla nó tríd an gClár Infheistíochta um Thaisteal Gníomhach.
[10] Ceistneoir maidir le hIonaid Phobail TV

rangúcháin moil) éileamh/riachtanas soiléir ar áis den sórt sin a léiriú go sainráite agus go gcuirfear breisíocht shoiléir ar fáil - ceanglófar ar aon iarratais den sórt sin faisnéis a sholáthar maidir le riachtanas/éileamh/breisíocht agus rannpháirtíocht leis na páirtithe leasmhara ábhartha.

- Tionscadail chun tacú le bunú nó athbheochan margaí lár bailte nó sráidbhailte (m.sh. margaí feirmeoirí, margaí faoin aer, margaí trádálaithe áitiúla, margaí ceardaithe nó a leithéid) – m.sh. oibreacha talún, stainníní a chur ar fáil, trealamh agus soláthar seirbhísí. Ní mór margaí a thógáil ar phrionsabail eiticiúla agus inbhuanaitheachta chun fad saoil a chinntiú agus ní mór iad a fhorbairt le hinfheictheacht ard agus le réimse poiblí feabhsaithe a mheallfaidh leibhéal ard daoine sa tóir orthu.

- Tionscadail chun pláis lár bailte / sráidbhailte a fhorbairt, spásanna poiblí bia lasmuigh, páirceanna, spásanna glasa (lena n-áirítear cuibhrinn agus gairdíní pobail) agus spásanna/áiseanna fóillíochta (lena n-áirítear áiseanna spóirt lasmuigh amhail páirceanna scátála, cúirteanna cispheile, cúirteanna leadóige, srl.) i lár bailte chun moil bhríomhara a dhéanamh ionas go mbeidh an pobal in ann sult a bhaint astu agus chun líon na gcustaiméirí a mhéadú do ghnólachtaí áitiúla. I gcás ina n-áirítear plás, spás itheacháin faoin aer, amfaitéatar nó rud comhchosúil i dtogra, ba cheart aird a thabhairt ar shoilsiú poiblí cuí a thacaíonn le soghluaisteacht, inrochtaineacht, sábháilteacht agus slándáil, chun a chinntiú gur féidir na spásanna a úsáid le haghaidh gníomhaíochtaí tráthnóna agus oíche, agus go gcomhlíonann an soilsiú na ceanglais a bhaineann le spéir dhorcha freisin. Ní bhreithneofar iarratais ar mhaoiniú ach amháin sa chás go bhfuil na maoine agus/nó tailte faoi úinéireacht phoiblí nó faoi úinéireacht phobail nó ar léas[11].

- Tionscadail ina gcuirtear áiseanna céadfacha ar fáil, ina bhfreastalaíonn na hoibreacha atá beartaithe agus an timpeallacht thógtha ar riachtanais néareolaíocha éagsúla agus ina gcuirtear an uilechuimsitheacht chun cinn trí eilimintí de Dhearadh Uilíoch.

- Maidir le hoibreacha atá beartaithe ar pháirceanna nó ar dhromchlaí sintéiseacha, cuirfear cosc i bhfeidhm faoi Rialacháin an AE in 2031 maidir leis na hábhair a úsáidtear agus le díol micreacháithníní áirithe de pholaiméir shintéiseach, a úsáidtear go minic mar ábhar gráinneach líonta ar dhromchlaí spóirt sintéiseacha. Moltar go ndéanfaí costas aon fhorbartha atá beartaithe a ríomh ar an mbonn go mbeidh sí go hiomlán i gcomhréir leis an reachtaíocht ábhartha agus go mbeidh sí oiriúnach don todhchaí, chun an luach is fearr ar airgead agus an fad saoil is fearr is féidir a chinntiú d'úsáideoirí an dromchla.

- Tionscadail chun tacú le haghaidheanna siopaí agus sráideanna i mbailte agus sráidbhailte (lena n-áirítear múrphictiúir) a uasghrádú agus a fheabhsú. Moltar d'Údaráis Áitiúla dul i dteagmháil le gnólachtaí áitiúla agus le húinéirí réadmhaoine chun scrúdú a dhéanamh ar conas is féidir le tionscadail ghrúpa dath agus beocht a chur ar na príomhshráideanna.

[11] Tabhair ar aird, ní mór go mbeadh léasanna i ndáil le gach tionscadal i bhfeidhm ar feadh 15 bliana ar a laghad – féach an chuid maidir le Coinníollacha i leith Maoiniú thíos

- Tionscadail a thacaíonn leis an ngeilleagar oíche agus a chuireann feabhas air i gcomhréir le moltaí ó Thascfhórsa an Gheilleagair Oíche [12].

- Sócmhainní oidhreachta (e.g. iarsmalanna/nithe na háite is díol spéise do thurasóirí atá dírithe ar ghnéithe stairiúla an cheantair, láithreacha/foirgnimh oidhreachta, etc.) atá suite i mbailte agus sráidbhailte a fheabhsú, lena n-áirítear bearta éifeachtúlachta fuinnimh.

- Tionscadail a d'fhéadfadh cur le tionscadail an Chiste um Athghiniúint agus Forbairt Tuaithe (RRDF) agus an Chiste Infheistíochta um Athghiniúint Bailte agus Cathracha (TCRIF[13]).

- Tograí a chuirtear isteach faoin mBeart Forbartha Tionscadail maidir le pleananna chun feabhas a chur ar chreatlach agus ar shráid-dreacha an bhaile tar éis obair dheisiúcháin um mhaolú tuilte a bheith curtha i gcrích, ar obair í a rinneadh chun tuilte a sheachaint nó mar fhreagairt ar eachtraí tuilte.

[12] https://www.gov.ie/en/publication/c1ba7-report-of-the-night-time-economy-taskforce/
[13] Ar a dtugtaí an Ciste um Athghiniúint agus Forbairt Uirbeach roimhe seo.

6 Cineálacha Gníomhaíochtaí nach dtacaítear leo

Ní mheastar go bhfuil na gníomhaíochtaí agus na hiarratais tionscadail seo a leanas incháilithe faoin scéim (ní liosta iomlán é seo);

- Iarratais nach bhfuil an cead pleanála cuí ná na ceadanna, na léasanna nó na socruithe riachtanacha eile i bhfeidhm ag an údarás áitiúil nó ag an ngrúpa pobail tráth an iarratais, rud a chuirfeadh ar a gcumas an tionscadal a chur i gcrích go rathúil. Ní ceadmhach don údarás áitiúil togra a chur isteach sa chás nach bhfuil na ceadanna/léas/cead pleanála/staidéir féidearthachta agus measúnuithe ábhartha i bhfeidhm.

- Cosáin agus bealaí rothaíochta i mbailte agus i sráidbhailte.

- Tionscadail nach bhfuil lonnaithe laistigh de gharchomharsanacht baile nós sráidbhaile tuaithe[14].

- Tionscadail lena mbeartaítear aonaid mhiondíola, tithíocht nó cóiríocht turasóireachta a fhorbairt, nó tacaíocht a thabhairt d'aon fhiontar príobháideach amháin. D'fhéadfaí breithniú a dhéanamh ar thionscadail a d'fhéadfadh, i dteannta a chéile, cuidiú le fiontair phríobháideacha laistigh de bhaile nó de shráidbhaile.

- Tionscadail lena bhforbraítear tionscadail aonchuspóra spóirt, dheoise nó phobail.

- Tionscadail maidir le foirgnimh nua a thógáil.

- Tionscadail neamhchríochnaithe – is féidir glacadh le céimeanna de thionscadail, mar sin féin ní mór go mbeadh an tionscadal neamhspleách agus infheidhme ann féin le go measfaí é bheith incháilithe mar 'chéim' de thionscadal níos leithne.

- Costais leanúnacha oibríochtúla.

- Tionscadail nach léiríonn go soiléir go ndearnadh próiseas comhairliúcháin chun tuairimí an phobail áitiúil agus na ngnólachtaí a fháil amach.

- Tionscadail atá níos oiriúnaí do mhaoiniú faoi CLÁR, faoin Scéim um Fheabhsú Áitiúil (LIS), faoin Scéim Bonneagair Tuaithe Allamuigh (ORIS), faoin gCiste um Athghiniúint agus Forbairt Tuaithe (RRDF), nó faoin gCiste Infheistíochta um Athghiniúint Bailte agus Cathracha (TCRIF).

- Maoiniú d'fhorbairt Lár Bailte ar dTús nó pleananna eile nach bhfuil nasctha le tionscadal forbartha caipitil ar leith.

[14] Tabhair faoi deara an eisceacht d'oileáin, a mheastar a bheith incháilithe mar gheall ar a gcúinsí sonracha.

7 Costais na nÚdarás Áitiúil

Is é an seasamh réamhshocraithe go mbeidh obair a dhéanfar faoi réir próiseas tairisceana iomaíoch ar leith nó go mbeidh tarraingt anuas conartha i gceist leo faoi chreat-chomhaontú atá ann cheana. Ba chóir go mbeadh an próiseas soláthair i gcomhréir le Riachtanais Soláthair Poiblí an AE (Treoir 2014/24 AE) agus na Treoirlínte maidir le Soláthar Poiblí arna bhfoilsiú ag an Oifig um Sholáthar Rialtais.

Costais Seachadta Tionscadail
Tacóidh Foirne Seachadta Caipitil (CDT) atá maoinithe ag DRCDG le tionscadail TVRS a sheachadadh. Tá CDT i bhfeidhm faoi chomhaontú maoinithe a chuireann cosc ar chostais forchostais / tuarastail / riaracháin a éileamh i gcoinne aon scéim infheistíochta caipitil de chuid na Roinne mura bhfuil na costais tabhaithe cheana féin roimh shíniú an chomhaontaithe agus go bhfuil siad incháilithe faoin gcomhaontú scéime/maoinithe tionscadail ábhartha agus/nó téarmaí agus coinníollacha, nó leis an gcomhaontú scríofa leis an Roinn.

Sa chás go bhfuil sé beartaithe ag an údarás áitiúil seirbhísí nó oibreacha speisialaithe a dhéanamh go hinmheánach, agus nach bhfuil na scileanna chun na seirbhísí sin a sholáthar laistigh den CDT, ní mór miondealú ar na costais sin a chur san áireamh san fhoirm iarratais agus réasúnaíocht a chur ar fáil dóibh freisin. Ní mór do na costais seo a bheith réasúnta agus i gcomhréir le costas foriomlán an tionscadail, agus ní mór iad a shainaithint ag an gcéad chéim den iarratas. Déanfar na costais sin a mheasúnú ag céim an iarratais agus d'fhéadfaí iarraidh ar an údarás áitiúil na costais sin a laghdú má mheastar go bhfuil siad iomarcach.

Ina theannta sin, ní mór réasúntacht an chostais a fhíorú m.sh. ní mór don údarás áitiúil fianaise a bheith aige ar chomhad an tionscadail go bhfuil an costas a ghearrtar ag teacht leis an gcostas a bhaineann le conraitheoir seachtrach a fhostú, nó níos lú ná sin. Déanfar athbhreithniú ar an bhfianaise ag céim na cigireachta den tionscadal. Mura bhfuil sin ar taifead, mheasfaí gur suim neamh-incháilithe an tsuim a gearradh.

9 Coinníollacha i leith Maoiniú

D'fhéadfadh sé go mbeadh sé mar thoradh ar neamhchomhlíonadh choinníollacha na scéime agus/nó neamhchomhlíonadh an chonartha a bronnadh agus a comhaontaíodh go gceanglófar cuid den mhaoiniú deontais nó an maoiniú deontais ar fad a aisíoc.

Tá an caiteachas ar fad faoin Scéim Athnuachana Bailte agus Sráidbhailte faoi réir théarmaí na dTreoirlínte Bonneagair https://www.gov.ie/en/collection/e8040-infrastructure-guidelines/. Tá feidhm ag na riachtanais seo a leanas chomh maith;

Riachtanais

1. Beifear ag súil go gcuirfear tús leis na tionscadail agus go gcuirfear i gcrích iad de réir na n-amlínte atá leagtha amach in Achoimre na Scéime.
2. Déanfar aon tionscadal nár cuireadh tús leis faoin dáta críochnaithe comhaontaithe a tharraingt siar go huathoibríoch, mura bhfuil rannpháirtíocht leanúnach déanta leis an Roinn agus mura bhfuil glactha ag an Roinn leis na cúiseanna atá leis an moill.
3. Féadfaidh an Roinn maoiniú a bhí leithdháilte ar thionscadail faoin Scéim a tharraingt siar sa chás nach mbeidh an tionscadal tugtha chun críche laistigh den tréimhse ama a bhí sonraithe, agus sa chás nach ndearnadh comhaontú sainráite leis an Roinn roimh ré síneadh ama a chur leis an socrú maoinithe.
4. Íocaíochtaí Céimnithe: D'fhéadfaí an maoiniú a tharraingt anuas in 3 chéim ar a mhéad. Is é 20% de chostais an tionscadail an tsuim is lú is féidir a tharraingt anuas in am ar bith. Ní mór iarratais ar mhaoiniú a tharraingt anuas a bheith sínithe ag an Stiúrthóir Seirbhísí (DOS) nó ag oifigeach údaraithe de chuid an údaráis áitiúil ar chóir dó/di an DOS a chóipeáil nuair atá an t-éileamh á chur isteach.
5. Ní mór tionscadail a bheith tugtha chun críche go hiomlán chun méid iomlán an deontais a tharraingt anuas. Sa chás go bhfaightear amach nach bhfuil tionscadal tugtha chun críche, féadfaidh an Roinn iarraidh ar an deontaí aon mhaoiniú a fuarthas don tionscadal a aisíoc. Tá sé ríthábhachtach go gcuirfí an Roinn ar an eolas faoi aon athruithe ar ghnéithe an tionscadail, nó faoi athdháileadh maoinithe idir na gnéithe sin, agus ní mór go gcomhaontófaí na hathruithe sin leis an Roinn roimh chur chun feidhme an athraithe; ní cheadóidh an Roinn athruithe ar thionscadail go cúlghabhálach.
6. I gcás inar cuireadh athruithe i bhfeidhm ar thionscadal ceadaithe gan chead a fháil ón Roinn, d'fhéadfaí an maoiniú deontais a laghdú chun dul in oiriúint don tionscadal leasaithe.
7. Sa chás go bhfuil coinneáil i bhfeidhm, coimeádfaidh an Roinn cuid chéatadáin den íocaíocht deontais, de réir an chostais chéatadáin a choinnítear siar, go dtí go dtiocfaidh an tréimhse choinneála thart, deonófar síneadh coinníollach sna cásanna seo. Féadfaidh údaráis áitiúla an méid deontais atá fágtha a tharraingt anuas ansin nuair is féidir cruthúnas a sholáthar go bhfuil an méid coinneála deiridh íoctha.
8. I gcás ina mbaineann tionscadal le hoibreacha ar fhoirgnimh nó ar thalamh nach bhfuil faoi úinéireacht iomlán an deontaí, ní mór go mbeadh léas i bhfeidhm i láthair na huaire lena

soláthraítear slándáil tionachta ar feadh íostréimhse 15 bliana ó dháta críochnaithe an tionscadail.

9 Maidir le maoiniú a leithdháiltear ar fhiontair nó ar shaoráidí (i.e. ionad pobail, moil), beidh sé ina riachtanas nach mór dóibh feidhmiú de réir mar a tugadh maoiniú ina leith ar feadh 5 bliana ar a laghad i ndiaidh an chéim dheiridh den mhaoiniú a chur amach, mura ndéantar amhlaidh, d'fhéadfadh sé bheith riachtanach an maoiniú a aisíoc. Sa chás nach n-oibreoidh siad mar a maoiníodh iad, caithfidh siad é sin a chur in iúl don Roinn agus a chomhaontú leis an Roinn roimh ré.

10 Ní mór cloí leis na rialacha agus na rialacháin iomchuí go léir maidir le hairgeadas, soláthar poiblí agus cuntasaíocht, agus tabharfaidh gach deontaí cuntas iomlán, tráthúil ar an maoiniú a gheofar.

11 Is faoin údarás áitiúil atá sé a chinneadh an bhfuil faighteoirí deontais cláraithe le haghaidh CBL, agus má tá, ní bheidh an méid CBL le héileamh mar chostas tionscadail ag tarraingt anuas.

12 D'fhéadfaí gach tionscadal a bheith faoi réir iniúchadh faoi phróisis chaighdeánacha na Roinne. Ní mór doiciméid iomlána agus cruinne a choinneáil ar chomhad an tionscadail chun tacú leis an gcaiteachas ar fad agus ba chóir go mbeadh sé inrochtana ag oifigigh na Roinne i gcónaí chun críocha iniúchóireachta, ar feadh tréimhse cúig bliana ón dáta a chuirtear an tionscadal i gcrích.

13 Tabharfaidh deontaithe aitheantas don tacaíocht atá faighte ó Thionscadal Éireann 2040 / An Roinn Forbartha Tuaithe agus Pobail agus Gaeltachta/Rialtas na hÉireann, agus d'aon fhoinsí maoinithe infheidhme eile (mar a shainmhínítear sa Chomhaontú Maoinithe ábhartha) i ngach fógra poiblí, fógraíocht agus comharthaíocht, de réir mar is cuí, a bhaineann leis an tionscadal. Chomh maith leis sin, d'fhéadfadh an Roinn an tionscadal a úsáid i gcur chun cinn níos leithne a cuid beartas. Is féidir costais don chomharthaíocht éigeantach a chur san áireamh i gcostais an tionscadail ag céim an iarratais.

14 Cuirfidh deontaithe tuarascálacha agus eolas maidir leis an tionscadal ar fáil de réir mar a d'fhéadfadh an Roinn a iarraidh go réasúnach ó am go ham. Ní mór tuarascálacha ar dhul chun cinn a chur faoi bhráid na Roinne ag: 9 mí, 12 mhí, 15 mhí agus 18 mí ó ceadaíodh an tionscadail, nó, de réir mar a iarrann an Roinn é.

15 Is ceart faireachán agus meastóireacht leanúnach a dhéanamh ar aschur agus ar thorthaí an tionscadail i gcomhthéacs measúnú a dhéanamh ar thionchar an tionscadail. Beifear ag brath ar dheontaithe na sonraí cuí a bhailiú chun éascaíocht a dhéanamh ar an bhfoghlaim seo ar bhonn leanúnach. Is ceart tuairisc ghearr (1-2 leathanach) ar aschuir agus ar thorthaí an tionscadail arna mhaoiniú a chur i gcrích agus a chur ar fáil don Roinn má iarrtar a leithéid.

16 Cuirfidh deontaithe pointe/pointí teagmhála ar fáil don Roinn chun éascaíocht a dhéanamh ar iarrataí ar íocaíocht agus ar eolas. Ba chóir an Roinn a choinneáil ar an eolas in am trátha maidir le haon athruithe ar phearsanra teagmhála.

17 Beidh seicliosta lena ndearbhófar gur comhlíonadh na coinníollacha maoinithe a bhaineann leis an gcúnamh deontais de dhíth ar an tionscadal a thabhairt chun críche.

18 Forchoimeádann an tAire Forbartha Tuaithe agus Pobail agus na Gaeltachta an ceart tionscadail a fhaigheann tacaíocht faoin TVRS a sheoladh/a oscailt. Ba cheart fógra a thabhairt don Roinn sé seachtaine ar a laghad roimh an dáta atá beartaithe d'imeachtaí den sórt sin.

19 Treoirlínte Bonneagair - Ní mór do gach iarratas costais tionscadail mhionsonraithe agus luach soiléir ar airgead a thaispeáint. Braithfidh castacht na gceanglas breithmheasa agus na modhanna a úsáidfear ar mhéid agus ar an gcineál tionscadail agus ba cheart go mbeadh siad i gcomhréir lena scála.

Is ceanglas de na Treoirlínte Bonneagair é go gcaithfidh Anailís Airgeadais a bheith i ngach togra caiteachais leis an leibhéal mionsonraithe atá i gcomhréir leis an leibhéal caiteachais atá i gceist.

Ní mór anailís airgeadais an tionscadail a bheith mionsonraithe ar cheann de na teimpléid a sholáthraíonn an Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe.

20 Ní mór gach próiseas soláthair a bheith ag teacht le Ceanglais an AE maidir le Soláthairtí Poiblí (Treoir AE 2014/24) agus le treoirlínte soláthair náisiúnta arna bhfoilsiú ag an Oifig um Sholáthar Rialtais. Téigh chuig www.etenders.gov.ie agus www.constructionprocurement.gov.ie chun tuilleadh sonraí a fháil.

10 Creat Scórála Iarratas

Tabhair ar Aird: Ní mór go mbeadh gach togra tionscadail tacaithe le Foirm Iarratais atá comhlánaithe go hiomlán. Ní bhreithneofar ach iarratais a chuirfidh an t-údarás áitiúil isteach. Ní mór iarratais a bheith réidh le tosú agus cead pleanála agus gach cead riachtanach eile i bhfeidhm.

Tabharfar tosaíocht i ndáil le maoiniú do na húdaráis áitiúla a bhfuil cuntas teiste láidir léirithe acu maidir le tionscadail a chur i gcrích faoi scéimeanna na Roinne Forbartha Tuaithe agus Pobail agus na Gaeltachta. Ar an gcaoi chéanna, b'fhéidir nach n-éireoidh le húdaráis áitiúla maoiniú a fháil má tá leibhéil shuntasacha moilleanna acu ar sheachadadh na dtionscadal atá idir lámha.

Cuirfear an creat scórála thíos i bhfeidhm i ndáil le gach iarratas ar mhaithe le cinntiú go mbeidh gach tionscadal ar ardchaighdeán. Tabharfar ualú breise do thionscadail a eascraíonn as Plean *Lár Bailte ar dTús* atá críochnaithe agus ceadaithe, nó atá ailínithe leis. Bronnfar marcanna freisin bunaithe ar mheasúnú a dhéanamh ar a mhéid a shainaithnítear bearta/tairbhí a bhaineann go sonrach leis an tionscadal sna tograí. Níor cheart marcanna a bhronnadh ar ábhar ginearálta a chóipeáiltear agus a ghreamaítear ó litríocht ghinearálta maidir leis an aeráid.

Painéal Measúnaithe Iarratais Critéir Roghnúcháin	Míniú
Cuspóirí agus Riachtanais na Scéime a Chomhlíonadh	• An bhfuil an togra i gcomhréir le cuspóirí na Scéime? • An mbeidh tionchar dearfach ag an togra ar an mbaile/sráidbhaile? • Cé chomh fada is a thacóidh an togra leis na cuspóirí a leagtar amach san Achoimre ar an Scéim? • An mbeidh tionchar dearfach ag an togra maidir le comhfhorbairt áite agus athnuachan láir bhailte? • An meallfaidh an tionscadal níos mó custaiméirí chuig lár an bhaile? • An dtugann an tionscadal aghaidh ar an bhfadhb maidir le foirgnimh fholmha/thréigthe i mbailte agus sráidbhailte? • An gcruthaítear deiseanna cianoibre tríd an tionscadal? • An bhfuil fócas ar inbhuanaitheacht sa tionscadal? • An ndíríonn an tionscadal ar inrochtaineacht do chách agus ar chuimsitheacht? • An dtacaíonn an togra le láir bhailte agus sráidbhailte gníomhacha agus fuinniúla? • An bhfuil an togra ag teacht leis na cuspóirí faoi bheartais *Thodhchaí Cheantair Thuaithe na hÉireann* agus *Lár Bailte ar dTús*? • An bhfuil ceadanna pleanála / léas / measúnuithe cuí i bhfeidhm? • An mbaineann an tionscadal seo le baile nach bhfuair maoiniú roimhe seo?

Painéal Measúnaithe Iarratais Critéir Roghnúcháin	Míniú
Riachtanas a Léiriú	• An gcuireann an t-iarratasóir riachtanas agus réasúnaíocht shoiléir in iúl maidir leis an togra? • An dtugann an togra atá beartaithe aghaidh ar an riachtanas seo agus cé chomh fada is a dtugtar aghaidh ar an riachtanas? • An bhfuil mionsonraí sa togra maidir leis an gcomhairliúchán poiblí chun an riachtanas a aithint agus tacú leis an réasúnaíocht atá leis an togra? • An dtugann an t-iarratasóir míniú ar an bhfáth a bhfuil maoiniú ag teastáil faoin Scéim seo i.e. a thaispeáint nach bhfuil aon fhoinsí maoinithe oiriúnacha eile ar fáil don togra seo? • An mbeidh an togra seo ag cur le haon phleanáil a rinneadh roimhe seo don bhaile – mar shampla, an mbaineann sé leas as Pleananna Lár Bailte ar dTús, Seiceálacha Sláinte Baile nó Bearta Forbartha Tionscadail a maoiníodh roimhe seo?
Luach ar Airgead	• An bhfuil na costálacha don togra ina gcostálacha atá soiléir agus réalaíoch? • An bhfuil go leor sonraí curtha ar fáil maidir leis an gcostas do gach ceann de na gnéithe tionscadail ar leith? • An dtugtar míniú soiléir ar na costálacha agus an dtugtar údar ina leith? • Ar thug an t-iarratasóir údar soiléir i leith an leibhéal infheistíochta atá á iarraidh? • An tionscadal inbhuanaithe é seo i.e. an mbeidh tionchar ag an togra seo i ndiaidh na tréimhse maoinithe sa bhaile agus sráidbhaile? • Tríd is tríd, an bhfuil luach ar airgead i gceist sa tionscadal?
Caighdeán agus Indéantacht	• An togra ciallmhar é agus an bhfuil sé leagtha amach go soiléir san fhoirm iarratais? • An togra réalaíoch é agus an féidir é a chur i gcrích laistigh de chreata ama na Scéime? • An bhfuil aschuir agus torthaí soiléire leagtha amach sa tionscadal? • An féidir na haschuir agus torthaí a thomhas go soiléir? • Cé chomh suntasach is a bheidh gníomhaíocht eacnamaíoch mhéadaithe agus fostaíocht fhadtéarmach inbhuanaithe mar thoradh ar an tionscadal? An gcruthóidh an tionscadal poist? An gcruthóidh/an dtacóidh an tionscadal le fiontraíocht?

Painéal Measúnaithe Iarratais Critéir Roghnúcháin	Míniú
Gníomhú ar son na hAeráide	• A mhéid is féidir leis an togra cur le cuspóirí aeráide na hÉireann agus cuidiú leis an aistriú chuig geilleagar iomaíoch, ísealcharbóin, athléimneach ó thaobh na haeráide de agus inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de, lena n-áirítear réitigh dhúlrabhunaithe.

Aguisín 1 – Líon incheadaithe iarratas de réir catagóire

Catagóir	Uaslíon na n-iarratas	Réim Mhaoinithe TVRS	Ráta cúnaimh
€500,000	Iarratas amháin in aghaidh an Údaráis Áitiúil	Suas go dtí €500,000	90% ar a laghad de Chostas Iomlán an Tionscadail (95% i Réigiún an Iarthuaiscirt)
€300,000	Trí iarratas eile in aghaidh an Údaráis Áitiúil Iarratas breise amháin ar mhaoiniú ó údaráis áitiúla a bhfuil oileán a bhfuil daoine ina gcónaí ann amach ón gcósta agus/nó ceantair Ghaeltachta acu (ceann amháin ar a mhéad in aghaidh an údaráis áitiúil má tá oileán amach ón gcósta agus ceantar Gaeltachta ag an údarás).	Suas le €300,000 in aghaidh an iarratais	
Costais Seachadta Tionscadail	Dhá iarratas PDM in aghaidh an Údaráis Áitiúil	Suas le €50,000 in aghaidh an iarratais	

* De bhreis ar an méid thuas, is féidir tríú iarratas breise a chur isteach faoin mBeart Forbartha Tionscadail i gcás inar mian le húdarás áitiúil plean a fhorbairt chun feabhas a chur ar chreatlach agus/nó ar shráid-dreach baile tar éis obair dheisiúcháin um mhaolú tuilte a bheith curtha i gcrích, ar obair í a rinneadh chun tuilte a sheachaint nó mar fhreagairt ar eachtraí tuilte.

Aguisín 2 – An Treoir Aicmithe Mol

Mol Fiontraíochta
Áis fiontraíochta áitiúil a sholáthraíonn spás, áiseanna agus seirbhísí do ghnólachtaí nuathionscanta, Gnólachtaí Nuathionscanta Ard-Acmhainneachta (HPSU), cianoibrithe, imeachtaí óstála agus a bheidh ina nasc do líonraí fiontraithe.

Mol Scálaithe
Céim níos airde ná mol fiontraíochta ginearálta ina leagtar béim mhór ar chliaint i ndiaidh dóibh gnólacht a chur ar bun a bhfuil tacaíocht á cur ar fáil dóibh trí na céimeanna scálaithe agus infheistíochta. Seirbhísí ardleibhéil chun dlús a chur leis an ngnólacht agus onnmhairiú a fhorbairt. Imeachtaí agus cláir fiontraíochta domhanda.

Mol R&D
Mol Speisialtóra a cheanglaítear le haghaidh Institiúid Ardoideachais de ghnáth agus ina ndírítear ar chliaint ag na céimeanna tosaigh de R&D i ndáil le táirgí nó seirbhísí nua. Cuirtear spás oifige nó deisce ar fáil mar aon le rochtain ar sheomraí cruinnithe, saotharlanna etc. Fostaítear bainisteoir lánaimseartha agus baill foirne eile chun tacú le forbairt ghnó le linn an gnó a chothú agus dlús a chur leis.

Mol Oibre Comhionaid
Cuirtear oifigí nó deasca príobháideacha ar fáil do chliaint mar aon le rochtain ar sheomraí cruinnithe agus spás le haghaidh imeachtaí. Cuirtear saoráidí plugáil agus seinn ar fáil do chliaint ach ní chuirtear tacaíocht ghnó ar fáil. Is minic a bhíonn sé comhlonnaithe le saoráidí eile agus bainistíocht chomhroinnte.

Mol Pobail & Fiontraíochta
Is ionad é arb é an príomhchúram seirbhísí pobail a chur ar fáil agus ina bhfuil spás oifige, deasca tiomnaithe agus/nó deasca sealaíochta, mar aon le seomraí cruinnithe a chuirtear ar fáil do chliaint. Beidh na saoráidí gnó ag teacht go maith leis na seirbhísí pobail agus cuirfear ioncam ar fáil don phobal. Tríd is tríd, is oibrithe deonacha a reáchtálann na moil seo le tacaíocht ó bhaill foirne Fostaíochta Poiblí nó gan tacaíocht uathu.